РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук, доцента кафедри ортопедичної стоматології та ортодонтії ОНМедУ Суслової Оксани Вікторівни,
на дисертаційну роботу Номеровської Олени Євгенівни
«Обґрунтування та визначення тривалості сучасних видів ортодонтичної допомоги в Україні» представлену на здобуття ступеня доктора філософії у

галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Рівень розповсюдження ортодонтичних патологій в Україні дійсно є вражаючим і викликає обґрунтовану стурбованість. За даними деяких авторів, представленими у даному дисертаційному дослідженні, поширеність таких патологій загалом становить від 24,43% до 83,33% серед дітей, а у підлітків та дорослих – від 64,3% до 93,7%. Ці показники вказують на надзвичайну актуальність удосконалення підходів до надання ортодонтичної допомоги.

Інновації, що з'являються завдяки науково-технічному прогресу, вже активно впроваджуються у медичну практику. Зокрема, цифрові протоколи стали невід'ємною складовою роботи не тільки сучасних приватних клінік, вони достатньо широко використовуються в державних та муніципальних лікувальних закладах, а також під час навчального процесу у вишах та коледжах, що значно підвищило рівень надання медичних послуг і зробило їх більш точними та ефективними.

Водночас, відсутність офіційно затверджених клінічних протоколів та норм часу роботи лікарів створює нормативно-правову невизначеність, яка ускладнює повноцінне використання цифрових технологій. Саме ця проблема стала одним із ключових аспектів дослідження здобувачки, яка зосередилася на розробці об'єктивних норм часу для лікарів-ортодонтів при застосуванні сучасних цифрових методів у їхній практиці.

Таким чином, дисертаційна робота Номеровської О. Є. «Обгрунтування та визначення тривалості сучасних видів ортодонтичної допомоги в Україні» є надзвичайно актуальною і має великий потенціал для вдосконалення системи ортодонтичної допомоги в Україні.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація є частиною комплексних науково-дослідних робіт кафедри ортодонтії Одеського національного медичного університету МОЗ України, що виконуються за темою «Удосконалення методів профілактики та ортодонтичного

лікування дітей із зубощелепними аномаліями» (№ ДР 0121U100237). Як відповідальний виконавець даної теми, можу зазначити, що здобувачка бере активну участь у виконанні досліджень за даною темою.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз літературних даних, який був проведений дисертанткою, дозволив визначити ступінь інтеграції цифрових протоколів у клінічну практику ортодонтів в Україні, а також виявити прогалини в нормативно-правовій базі їхнього застосування. Авторка дисертації виділила актуальність і значимість дослідження цієї проблеми, що стало основою для формулювання чітких цілей і завдань роботи. У дослідженні було застосовано комплексний підхід, на основі вимог офіційно затвердженої МОЗ України методики проведення подібного роду досліджень, який охоплював, як основні, аналітичний, обсерваційний і дослідницький методи так і деякі допоміжні, з метою, як здається, більш глибокого вивчення тематики. Однак, якщо автор застосовує такі специфічні методи дослідження як метод експертних оцінок і метод моментних спостережень, то розумним було би більш докладно розкрити методику роботи з ними стосовно саме к даній науковій праці.

На першому етапі роботи авторка провела консультаційні опитування серед фахівців у галузі ортодонтії, аналізуючи їхній клінічний досвід і впроваджені цифрові протоколи. Це дало можливість сформувати перелік актуальних методів і способів надання сучасної ортодонтичної допомоги, які потребують дослідження. У наступному етапі в умовах спеціалізованих медичних закладів різних форм власності та регіонів України було проведено більш ніж 150 хронометражних спостережень, що дозволило систематизувати трудові витрати лікарів-ортодонтів на постійні витрати часу (Тп) які не залежать від виду втручання та конструктивних особливостей ортодонтичних апаратів та змінно-повторювальні (Тзп), які, напротив, залежать від виду втручання та конструкції ортодонтичних апаратів.

Математична обробка отриманих результатів хронометражу дозволила встановити як нормативи часу роботи лікарів-стоматологів на сучасному ортодонтичному прийомі так і умовні одиниці трудомісткості (УОТ)

Такий підхід сприяв не лише глибшому розумінню сучасних практик, але й формуванню основи для розробки уніфікованих алгоритмів роботи, які є важливими для подальшого вдосконалення системи ортодонтичної допомоги в Україні.

4. Новизна дослідження та одержаних результатів повністю відповідає меті роботи і поставленим завданням. У результаті проведених досліджень із застосуванням офіційно затвердженої МОЗ України методики, було виявлено найбільш поширені сучасні цифрові види ортодонтичної допомоги, визначена їх структура і об’єм та проведені виміри тривалості.

Вперше розроблені алгоритми проведення клінічного прийому ортодонта в залежності від виду, об'єму, структури сучасної ортодонтичної допомоги, що надається на кожному клінічному етапі.

Вперше встановлені оптимальні нормативи часу стоматолога-ортодонта на клінічних етапах надання сучасної ортодонтичної допомоги.

Вперше встановлені відомчі норми часу та умовні одиниці трудомісткості (УОТ) на сучасні види ортодонтичної допомоги.

5. Практичне значення результатів дослідження.

Розроблена авторкою концепція дозволяє впроваджувати нові стандарти надання стоматологічної ортодонтичної допомоги, які базуються на сучасних цифрових протоколах. Ці стандарти забезпечують чітке дотримання етапності лікування, оптимізацію обліку клінічної та трудової діяльності лікарів, а також дозволяють об'єктивно оцінювати їх професійну діяльність.

Запропоновані нормативи часу та умовні одиниці трудомісткості сприяють створенню прозорої та науково обґрунтованої системи розрахунків витрат на ортодонтичну допомогу. Це відкриває можливість для більш точного аналізу трудового навантаження спеціалістів, встановлення чітких показників ефективності їх роботи, а також об'єктивного підходу до визначення заробітної плати лікарів.

Завдяки цим нововведенням можливо не лише вдосконалити організацію праці лікарів-стоматологів, але й підвищити якість та доступність ортодонтичної допомоги, забезпечуючи водночас моральну та професійну задоволеність як пацієнтів, так і медичних працівників.

6. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові результати висвітлені у 10 наукових працях та розкривають основний зміст дисертації. За матеріалами дисертації опубліковано 6 статей у фахових наукових виданнях України, 4 тези доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій, та одна доповідь на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих ортодонтів.

Дані наведені у публікаціях повністю відповідають змісту роботи.

7. Характеристика структури, оформлення та змісту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Номеровської О. Є. написана за класичним принципом у відповідності до вимог Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Дисертація викладена на 149 сторінках друкованого тексту, з яких – 118 складають основний зміст роботи, і складається з анотації, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів, трьох розділів власних досліджень, аналізу і узагальнення результатів,

висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури. Робота ілюстрована 52 таблицями.

Анотація містить стислий виклад найбільш вагомих результатів дисертаційного дослідження, з акцентом на його наукову новизну, практичну значимість, відповідність змісту роботи у друкованих працях і ключові слова. Вона представлена двома мовами: українською та англійською.

Вступ займає дві сторінки, на яких авторка розкриває актуальність теми дослідження та обґрунтовує його доцільність. Мету сформульовано чітко і конкретно. Стосовно завдань дослідження, то вони викладені логічно і послідовно. Визначено наукову новизну та практичну значимість роботи. Наведено інформацію щодо взаємозв'язку роботи із науковими програмами. Описан комплекс методів дослідження, впровадження результатів, та персональний внесок здобувача. Перелічено наукові платформи, на яких були представлені результати дисертації. Вступна частина написана повноцінно і містить усі необхідні складові, передбачені вимогами до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

У розділі 1, під назвою «ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ТРИВАЛОСТІ КЛІНІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НАДАННЯ СУЧАСНИХ ВИДІВ ОРТОДОНТИЧНОЇ ДОПОМОГИ», який складається з 3 підрозділів і викладений на 11 сторінках, являє собою огляд літератури де міститься інформація щодо медико-соціальних аспектів застосування сучасних видів стоматологічної допомоги в ортодонтії, обгрунтування необхідності і історичні аспекти застосування уніфікованих систем обліку і оцінки труда в стоматології, методичні підходи вивчення тривалості клінічного процесу надання стоматологічної допомоги та розрахунку відомчих норм часу в стоматології.

На наш погляд, актуальність роботи розкрита достатньо, але ретроспективний огляд історичних аспектів занадто «історичний» і можна було обмежитися періодом незалежної України. Огляд літератури проведений з використанням досить значної кількості закордонної літератури, написаний грамотно, науковою українською мовою.

Розділ 2 «МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ», що складається з 8 підрозділів і включає загальні принцип устрою даного дисертаційного дослідження, загальні вимоги щодо проведення досліджень по наукової організації медичної допомоги, методики визначення найбільш поширених видів цифрової стоматологічної допомоги, уніфікації клінічних алгоритмів, індексації окремих елементів лікарської роботи, проведення хронометражних досліджень клінічних процесів надання ортодонтичної допомоги, визначення часових витрат лікарського труда, визначення відомчих норм часу і умовних одиниць трудомісткості роботи лікарів-ортодонтів Все побудовано методологічно правильно, застосовані методи дослідження є сучасними і відповідають завданням роботи. Розділ оформлений 8 формулами і 1 таблицею.

Зауваження: Потрібно більш детально розкрити основні методичні принципи методики, яка застосовується щодо методів експертних оцінок і моментних спостережень, бо деякі уніфіковані алгоритми цифрових протоколів містяться саме на їх використанні.

Розділ 3 «ВИЗНАЧЕННЯ УНІФІКОВАНИХ АЛГОРИТМІВ КЛІНІЧНИХ ЕТАПІВ НАДАННЯ СУЧАСНИХ ВИДІВ ОРТОДОНТИЧНОЇ ДОПОМОГИ», що викладений на 19 сторінках відображає процес уніфікації клінічних алгоритмів надання 12 видів, у тому числі, цифрових протоколів ортодонтичної допомоги, з урахуванням деяких особливостей її надання, ретельним переліком трудових витрат і необхідного обладнання. Показано різноманіття застосування цифрових технологій, їх універсальність у сукупності застосування з традиційними методами надання ортодонтичної допомоги. Розділ ілюстрований 16 таблицями. Є узагальнюючий висновок.

Стосовно зауважень, то, на наш погляд, інтраоральне сканування порожнини рота і зняття цифрових відбитків можна було об'єднати в один підрозділ. Крім того, іноді зустрічаються пунктуаційні помилки і невдалі словосполучення, а також не зовсім коректна побудова фраз.

Розділ 4 «ВИЗНАЧЕННЯ ТРИВАЛОСТІ ТА РОЗРАХУНОК УМОВНИХ ОДИНИЦЬ ТРУДОМІСТКОСТІ НАДАННЯ СУЧАСНИХ ВИДІВ ОРТОДОНТИЧНОЇ ДОПОМОГИ» містить 13 підрозділів і викладений на 40 сторінках, де йде мова про зміст, характер і індексацію трудових витрат на постійні витрати часу (Тп) і змінно-повторювальні Т(зп), підрахунок загальних витрат лікарів-ортодонтів на виконання 12 видів сучасної ортодонтичної допомоги, визначення нормативів часу і умовних одиниць трудомісткості (УОТ) роботи лікарів-стоматологів на ортодонтичному прийомі. Структурованості цифровим параметрам надає наявність 37 таблиць. Довершеності розділу надає ґрунтовний узагальнюючий висновок.

Зауваження: при посиланні на методику, що застосовується при встановленні норм часу надання відповідної медичної допомоги, бажано вказувати не тільки рік офіційного її затвердження МОЗ України, але й вказувати автора цієї методики при кожному її згадувані.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження, який викладений на 4 сторінках, узагальнює весь комплекс проведених досліджень та одержаних автором результатів. Стиль викладення даного розділу демонструє вміння авторки критично і логічно мислити, та підводити підсумки перспектив можливостей застосування цифрових протоколів в сучасній ортодонтії, що є важливим аспектом євпровадження системного підходу до організації роботи клініки, що передбачає не лише наявність сучасного обладнання, але й розробку ефективної методики навчання персоналу для роботи з цифровими технологіями. Такий підхід дозволяє

оптимізувати процеси надання медичної допомоги, підвищити її якість та забезпечити стандартизацію клінічних протоколів.

Додатково слід звернути увагу на важливість інтеграції інноваційних рішень у повсякденну практику, що сприяє зниженню витрат часу на кожному етапі лікування пацієнтів та забезпечує відповідність сучасним вимогам до медичних послуг. Це, у свою чергу, створює конкурентні переваги для клініки та підвищує задоволеність пацієнтів якістю обслуговування.

Висновки дисертації, у кількості 5, є логічними підсумками аналізу і узагальнення результатів дослідження та в повному обсязі відповідають положенням, сформульованим в меті і завданнях. Дисертаційне дослідження містить дані, що складають беззаперечну наукову новизну в теоретичному і практичному відношеннях.

Практичні рекомендації два, які свідчать, що розроблені і запропоновані до затвердження МОЗ України в якості норм часу на проведення цифрових протоколів надання сучасної ортодонтичної допомоги умовні одиниці трудомісткості (УОТ) роботи лікарів-стоматологів дозволять офіційно впровадити методи цифрової стоматології в усіх лікувальних закладах нашої країни незалежно від їх форми власності. Застосування цих рекомендацій допоможе підвищити ефективність лікування, забезпечити високу якість життя пацієнтів і підтримувати сучасний рівень стоматологічної практики.

Список використаних джерел літератури містить 260 найменувань, (із яких 183 джерела – поданих кирилицею та 77– латиницею).

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Ознак фальсифікації, компіляції, плагіату та інших порушень норм академічної доброчесності, наукової етики і моралі в роботі Номеровської О. Є. не встановлено. Про це що свідчить надана довідка засвідчена підписом відповідальної особи, згідно даних якої оригінальність дисертаційної роботи станом на 09.05.2025 року становить 97,05 %.

Дисертаційна робота є самостійним дослідженням здобувачки. Спільно з науковим керівником було обрано напрямок роботи, сформульовані мета і завдання дослідження. Номеровська О. Є. самостійно проаналізувала сучасну літературу з проблеми, що вивчається, здійснила інформаційний та патентний пошук. Всі клінічні дослідження виконані особисто авторкою, або за безпосередньої участі.

Робота оформлена згідно існуючих вимог і містить повноту інформації щодо основних положень, наукових трактувань, заключень, висновків та практичних

рекомендацій з повноцінним відображенням змісту відповідних розділів дисертаційної роботи.

9. Завершеність дисертаційної роботи та зауваження щодо її змісту та оформлення.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, у якій чітко зазначені мета і завдання, обґрунтовані методологічні і методичні підходи до вирішення, витримана послідовність наукового пошуку з наступним порівнянням аналізу даних.

Вищезазначене дозволяє вважати, що сформульовані в дисертації положення, висновки і практичні рекомендації є науково обґрунтованими.

10. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Номеровської О. Є. «Обгрунтування та визначення тривалості сучасних видів ортодонтичної допомоги в Україні» виконана під керівництвом доктора медичних наук професора Горохівського Володимира Нестеровича є цілісною і завершеною науковою працею, в якій визначені структури і тривалість надання сучасних видів ортодонтичної допомоги, розроблені норми часу та єдина система обліку праці відповідних фахівців для здійснення в масштабах країни науково-обгрунтованого оперативного обліку, оцінки та контролю праці стоматологів-ортодонтів.

У роботі вдало інтегровані сучасні і традиційні методи дослідження, з метою обґрунтування отриманих положень проведено глибокий статистичний аналіз, наявна наукова новизна, та очевидна практична значимість що дало змогу сформулювати висновки, які є конкретними та доказовими, повністю відповідають поставленій меті і завданням.

Основні результати дослідження викладені у наукових публікаціях, впроваджені у навчальну діяльність та наукову роботу стоматологічних кафедр провідних державних закладів вищої медичної освіти України. В роботі відсутні ознаки порушення академічної доброчесності.

Таким чином, дисертаційна робота Номеровської О. Є. за актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, рівнем наукової новизни, практичним значенням та оприлюдненням отриманих результатів в наукових працях відповідає пп. 6, 7 вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 та № 502 від 19.05.2023),

щодо дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров’я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Рецензент

Кандидат медичних наук,

доцент кафедри ортопедичної

стоматології та ортодонтії ОНМедУ Оксана СУСЛОВА